

infidelium errore sint alieni. **Idola** prohibuit coli, quia templo dei sunt inimica. ¶ **Vos enim templum estis dei uiui.** Nihil tam inimicum homini quam idola, quia ab unius dei fide cogunt recedere. ¶ **Sicut dixit deus,** quoniam inhabitabo in illis, & inter eos ambulabo, & ero illorum deus, & ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio illorum & separamini dicit dominus, & immundum nolite tangere, & ero uobis in patrem, & uos eritis mihi in filios & filias dicit dominus omnipotens. Interim primæ causæ sensum explicemus, ut cuius personæ uerba sint declaremus dicitis: **Quoniam inhabitabo in illis, & inter eos ambulabo, & ero illorum deus, & ipsi erunt mihi populus.** Hæc uerba Christi sunt. Hoc est enim quod & inter cætera Hieremias testatus est, dicens: **Post hæc in terris uiuus est & inter homines conuersatus est.** Hic enim habitauit in nobis, dicente Ioanne Apostolo: **Et uerbum caro factum est, & habitauit in nobis.** Et quia deus noster est, dicit iterum Hieremias: **Hic est deus noster.** Et quia populus eius sumus, dubium non est, ecclesia enim Christi est, ideoque separari nos uult ab omni contaminatione ut suscipiat nos in filios, sicut dicit: **Filii adhuc modicum tempus uobiscum sum.** Et quia omnipotens est, puto ambigi non debere. Si enim sicut ipse dicit: **Quæcunque facit pater eadem & filius facit** similiter hoc est, filium omnia posse quæ potest & pater. Si quid non potest pater, non potest & filius. Si idoneus est filius qui dicit de patre: **Apud deum autem omnia possibilia sunt.** Hoc testimonio & nos ad puram uitam exhortatus est, ad dominum nostrum Iesum Christum, iam olim dominum nostrum, & suscepturum nos in affectu charitatis suæ predestinatum ostendit.

Leuit. 26.

Esa. 52.

Baruh. 3

Ioan. 1.

Ioan. 13.

Ioan. 5.

Matth. 19.

CAPVT SEPTIMUM.

HAEC

HAE Cergo habentes promissa charissimi, munitemus nosmetipsos ab omni inquinamento carnis. perficiētes sanctitatem spiritus in timore dei.) Manifesta sunt quæ dicit. Inquinamentū tamen carnis multifarie intelligendum est. Ideo etenim non dixit ab inquinamento carnis, sed ab omni inquinamento, ut tota uitia carnalia fugiamus. Omne enim quod lex prohibet carnale est. **V**t perficiamus sanctitatē spiritus in timore dei. Sanctitatem sic perficimus spiritus, si in timore dei recta sequamur, ut sub nomine Christi à peccatis nos abstinentes sancti simus. Qui enim sine professione Christi à uitijs se cohibere uidentur, sancti sunt iuxta mundum, non secundum dei spiritum, quia secundum deum hi mundi sunt, qui fideles sunt, cæteri uero qualesuis sint immundi sunt. Quicquid enim sine Christo est, immundum est, sicut dicit ad Titum, quia infidelibus nihil est mundum, inquinata est enim eorum mens & conscientia. **¶** Capaces estote nostri, nemini nocuimus, neminem grauauimus neminē circumuenimus.) Considerare uult illos quæ dicit, ut receptis his in animum, conferant secum uera esse quæ loquitur, & spernentes hos quos tangit, omnem animum transferant ad eos quos uident uero affectu se diligere: Pseudo enim Apostoli erant qui & nocebāt illis, corrumpentes sensus illorum, & grauabant sacculos eorum circumuentione serpentine astutiæ. **¶** Non ad condemnationem dico.) Hoc est, non uos abijcio, sed ut corrigatis moneo: Qui enim aliquem condemnat, non illi dimittit. **¶** Prædixi enim quia in cordibus nostris estis ad commoriendum & ad conuiuendum.) Ex prædictis uult illos cognoscere quo animo loquatur ad eos. Quos enim participes uult habere & ad præsentēs passionēs pro Christo & ad futurā uitam, non utique illos abijcit, sed ut participatione dignos se faciant exhortatur.

MVLta mihi fiducia ad uos, multa mihi gloria **r**io p uobis. **R**epletus sum consolatiōe, superabundo gaudio super omni pressura nostra.)
Fiducia

Fiducia hæc de primæ epistolæ correptione est, quâ quia non aspere susceperunt, fiduciam dederunt admonendî se. **V**isi sunt enim uelle corrigere se, unde gloriatur pro his. **A**nimum etiam suum consolatum ex hac parte pronunciat, intantum ut in omni pressura superabundare se gaudio obtestetur. **V**idens enim esse spem in his pro quibus angustias patitur, gaudet cū tribulatur, certus mercedem se à deo accepturum acquisitæ salutis eorum.

Etenim cum uenissimus in **Macedoniam** nullam requiem habuit caro nostra.) **P**ressuras & cædes memorat quas patiebantur causa credentium, ut magis prouocaret eos ad charitatem. **N**ullam, inquit, requiem habuit caro nostra: ut compaterentur eis, certi quia pro salute fidelium animas suas traderent usque ad mortem. **A**ntequam digereretur enim tribulatio & corporalis iniuria, altera ueniebat ut requies patienti non esset. **N**am quoniam sensu bruta est omnis caro, idcirco nullam requiem hanc habuisse uel habere in passione significat. **A**nimam autem quanquam ipsa patiebatur in corpore, ex hac tamen parte requiem habere, qua sperat pro tribulationibus his quæ pro fide irrogantur, à perfidis daturum deum mercedem. **D**enique in ipsa pressura deo hymnos canebant. **S**ed in omnibus sumus afflicti.) **I**uxta historiam, domino uocante intrauerunt **Macedoniam**, & cum non pauci credidissent, inuenissent quæ solatium **Lydiæ** mulieris quæ cum omnibus suis credidit, tunc factum est ut spiritum pythonem, id est, diuinum fugaret de ancilla quorundam qui uidentes perdidisse se non minimum questum quem puella referebat diuinando, concitauerunt seditionem **Paulo & Sylæ** & traxerunt eos ad forum ad magistratus, qui multas eis plagas imponentes miserunt eos in ima carceris, ita ut pedes eorum in neruo cõcluderent. **H**æc est pressura quâ passi sunt in **Macedonia**, & hinc est unde dicit: **N**ullam requiem habuit caro nostra. **F**oris pugnæ, intus timores.) **P**ugnæ erant corpori dū cedebatur. **N**o timores. **I**llic em̄ timor est ubi intellectus est.

Actu. 165

Sed

Act. 21.

Sed timor hic prop̄ eos erat q̄ crediderant, ne passione eius scandalizarent. Nam sibi quid iā timeret qui patiebatur? Præterea cum dicat in actis apostolorum: Non solum ligari sed & mori paratum se pro nomine domini Iesu Christi: Videtur enim totum hominem afflictum in carne significasse, ut ex parte spiritus qui homini datus maneat, qui impassibilis est, affligi potuisse minime intelligatur: Sed ut homo totus ex parte corporis & animæ afflictus in carne dicatur, ex parte uero spiritus impassibilis. Potest & sic intelligi, ut foris pugnae, id est in publico à perfidis fierent contra fidos, dum furore pleni resistebant ueritati, cuius rei nuncius intus timores generabat ubi erat apostolus. Quis enim homo non timeat angustias? Sed quia in dei rebus propensior erat, timorē hunc spe superabat. ¶ Sed qui consolatur homines, consolatus est nos deus in aduentu Titi.) Quoniam deus suorum non est immemor, sed semper dat eis in tribulatione solatium, accelerauit aduentum Titi, ut refrigerio esset positus in feruore. Magna enim est consolatio patientis si secum habeat condolentem. ¶ Et non solum, ait in aduentu eius, sed & in consolatione qua consolatus ē in uobis.) Plus addit ad consolationem, quia audisse se à Tito significat conuersationis eorum promptam uoluntatem, intantū ut Titus qui dolorem habebat inobauditionis eorum, consolationem acciperet de penitentia illorum. Quantum affectum haberet circa eos ostendit Apostolus, ut nec ima carceris, nec plagarum dolorē computaret scissi corporis, neq; neruum quo pedes eius conclusi erant, sed audita correctione eorum lætaretur, immemor factus passionum, deo gratias ageret pro eorum salute, sic hoc æstimans quasi remunerationem tribulationum. ¶ ¶ Annuntians nobis uestrum desiderium.) Nuntiauit Titus desiderium habere illos emendandi se. Addiscentes eorū quæ promissa sunt bene uiuētib; incitati sunt ad desiderium horū. ¶ uestrum fletum.) Corrupti fiebant, dolentes quia peccauerunt, nec excusare nisi sunt, unde gloriatur in his. ¶ uestram æmulationem

pro me.) **¶** Ad discentes enim charitatem apostoli erga se, ceperunt illum defendere contra aduersarios. **¶** Quia ut magis gauderem, quia & si contristauit uos in epistola, non me poenitet.) Manifestum est non debere poeniteri ex hac re quam secutus effectus est, quoniam feuerius in prima epistola corripuit errores eorum. **¶** Non, inquit, me poenitet asperius scripsisse, quia hoc causa poposcit. **¶** Et si poeniteret ait, uideo quia illa epistola & si contristauit uos ad horam, nunc gaudeo.) Hoc dicit, quia si me poeniteret, inquit, propter charitatem quia uos contristauit, consolatio succederet gaudij quia profuit quod uos contristauit. **¶** Non quia contristati estis, sed quia contristati estis in poenitentiam. **¶** Contristati enim estis secundum deum.) **¶** Ne circo gauisum se dicit, quia cum pudore contristati sunt non cum ira. **¶** Qui enim reprehensus pudore patitur, corrigere se promittit, qui uero irascitur peiorem se futurum ostendit. **¶** Vt in nullo detrimentum patiamini ex nobis.) **¶** Vt omnia, inquit, nostra effectum habeant in uobis, etiam quod contristauimus uos, pro uobis est. **¶** Quae enim secundum deum est tristitia, poenitentiam ad salutem stabilem operatur.) **¶** Manifestum est, quod qui tristis est quia peccauit, secundum deum tristis est, dolet enim quia fecit quod odit deus. **¶** Hoc ad stabilitatem salutis pertinet. **¶** Tristitia autem huius mundi mortem operatur.) **¶** Hoc dicit, quia sicut secundum deum tristitia uitam operatur, poenitet enim & sperat dei misericordiam, ita secundum mundum tristitia mortem operatur. **¶** Detestus enim peccator tristis est, quasi puniendus, non habens a quo speret misericordiam, & si forte ad praesens defuerit qui ut iudicet, dei tamen iudicium euadere non poterit. **¶** Ecce enim hoc ipsum secundum deum contristari quantam in uobis efficit sollicitudinem.) **¶** Verum est, quia poenitet sollicitus est, ne denuo peccet. **¶** Sed excusationem.) **¶** Recte, quia poenitentia non habet excusationem, sed confessionem. **¶** Sed timorem.) **¶** Ostendit timorem in peccato, qui delicti causa ueniam postulat. **¶** Sed desiderium.) **¶** Desiderat reformari se, qui se scit factum per

X peccatum

peccatum deformem. ¶ Sed æmulationem.) Zelum incipit pati bonorum operum perficiendorum, qui intelligit pro se esse quod corripitur. ¶ Sed uindictam.) Necessè est ut quis uindictam eum cuius erga se sentit affectum, & in seipsum uindictam, qui se causa delicti affligit. ¶ In omnibus castos uos exhibuistis esse negotio.) Quando omnia quæ ad profectum melioris spei pertinent meditari uidentur, zelum habentes apostoli & præceptoris sui in omnibus officiis humanæ conuersationis, duce fide probos se uideri contendunt. ¶ Igitur & si scripsi, nõ propter eum qui inique uersatus est.) Inique uersatum dicit illum qui incestum admiserat: Nec nõ etiã hos tangit, quos iniurias et fraudes fratribus in prima epistola fecisse significat. ¶ Sed neq; propter eum qui inique tractatus est.) Hi inique tractati sunt, qui à fratribus cõtraria passi sunt. Nic sensus est quem in capite epistolæ memorat, ubi dicit: Si cui aliquid donastis & ego: ostendit em non magis horum causa qui peccauerunt scripsisse illis remitti illis debere, sed magis propter ecclesiam, quia in uno male agente, multi sunt qui confundantur, & in uno cõtumeliam aut fraudem patiente, multi sunt qui indignentur, quia si patitur aliquid unum membrum, compatiuntur omnia membra. ¶ Sed ut manifestaretur sollicitudo nostra quam pro uobis habemus coram deo.) Emendando iniustos & pollutos sanctificando & ecclesiæ reconciliando, totius populi sollicitudinem se habere demonstrat secundum quæ supra memorauimus. ¶ Ideo & consolationem accepimus.) Accepisse se, ac per hoc & dare dicit consolationem. Accepit autem cum dicit, corrigere uelle quos arguebat, ut per pœnitentiam se reformarent. Dat autem dñs eos reuocat ad ecclesiam, ne diu cõrripiati desperarent de se, & ad publicam & funestam uitam declinarent. ¶ In consolatione autem nostra, magis magisque gauisum sumus super gaudio Titi, quia requieuit spiritus eius in in omnibus uobis.) Corruptos per primam epistolam audiens uelle corrigere, consolationem accepit. **A** TITO aut addiscens quia dolorem paterentur erroris sui, **L**audatus